

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De gemeenschapsgeest

Luijben, S.

Citation

Luijben, S. (2024). De gemeenschapsgeest. *Bestuurskundige Berichten*, 39(1), 15-17. doi:

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4256349>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

De gemeenschapsgeest

Voel jij je goed ? Het antwoord op deze vraag is hopelijk ja, al is het tegenwoordig onzeker of dat antwoord gegeven wordt. In 2021 was 18% van de Nederlandse jongeren tussen 12 en 25 jaar psychisch ongezond (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022). Dit betekent dat jongeren zich in aanzienlijke aantallen neerslachtig en somber voelen, ze hadden het gevoel dat ze zo erg in de put zaten dat niets ze kon opvrolijken. Nederland is hierin niet opvallend. Vergeleken met vorige generaties hebben jongeren tegenwoordig minder psychologische welvaart in westerse samenlevingen (Humphrey & Bliuc, 2021). Deze daling vindt plaats tijdens de toename van een ander sociaal fenomeen. De samenleving is in toenemende mate geïndividualiseerd. Zijn deze ontwikkelingen verbonden aan elkaar?

In de vraag voel jij je goed zit al een aspect van dit fenomeen. De vraag focust zich alleen op het individu dat antwoord geeft. Antwoorden zullen dan ook alleen over dit individu gaan, bijvoorbeeld “het gaat goed, al heb ik het wel druk met werk”. Er zit al een perspectief verstopt in deze vraag. Persoonlijke doelen, persoonlijke uitzonderlijkheid en persoonlijke controle worden sociaal gestimuleerd. We zien mensen vanuit dit perspectief als individuen die een onafhankelijke, autonome en op zichzelf staande entiteit vormen. Die (a) bestaat uit een unieke samenstelling van interne attributen (onder andere talenten, motieven en waarden) en (b) waar handelingen voornamelijk consequenties zijn van de interne attributen (Markus & Kitayama, 1991). Dit kan zich bijvoorbeeld uiten in kledingstijl, een onafhankelijk individu kiest zijn eigen kledingstijl en dit kan de verschillen binnen de groep benadrukken, denk aan schoolkinderen met allemaal verschillende kleuren en patronen aan.

Sam Luijben

Het individualistische perspectief is niet het enige perspectief in de wereld, hiernaast bestaat er een collectivistisch perspectief en samen creëren ze een dichotomie; ofwel een opdeling tussen twee verschillende structuren. De collectivistische vorm van sociale organisatie bevindt zich in oosterse culturen zoals in Koreaans collectivisme (Triandis & Gelfand, 1998). In dit perspectief zijn mensen wederzijds afhankelijk van elkaar. De groep verbindt mensen en geeft ze verplichtingen aan elkaar. De persoon is een onderdeel van de sociale eenheid en deze sociale eenheden hebben gezamenlijke doelen, gezamenlijke waarden en een gezamenlijk voortbestaan. Dit kan zich ook vormgeven in kledingstijl, groepen dragen dezelfde soort kleding om hun verbindingen aan te tonen, denk aan schooluniformen op scholen, deze zijn strikt gestandaardiseerd.

De dichotomie in de samenleving

Het opstellen van deze perspectieven en het analyseren langs deze harde lijn tussen de verschillende vormen van sociale organisaties zorgt alleen voor een ongenueanceerd beeld van complexe culturele verschijnselen. De constructies van collectivisme en individualisme bevinden zich op micro, meso en

Brown, G. (2021, 30 juli). *Difference between collectivism and individualism* | Difference between. <http://www.differencebetween.net/miscellaneous/difference-between-collectivism-and-individualism/>

macro niveau en daarnaast ook nog in verschillende aspecten van de sociale organisatie. Op micro- en mesoniveau is goed te zien hoe in verschillende contexten de constructies andere vormen aannemen. Wordt er op school competitie aangewakkerd tussen leerlingen, hoe sterk zijn familiebanden en heeft de gemeenschap gezamenlijke doelen zoals het winnen van de lokale voetbalbeker?

Maar ook op macroniveau is er nuance nodig, bestaat er een westers individualisme? Dit zou betekenen dat liberale democratieën met een Rijnlands model zoals Nederland of Duitsland dezelfde vorm van individualisme hebben als landen met een Angelsaksische model zoals de Verenigde Staten. Waar in Eurazië zou dan precies westers individualisme overgaan in Oosters collectivisme. Dit maakt het gebruik van de constructies erg complex, volgens Harry C. Triandis is hierdoor een alternatieve blik nodig (Triandis & Gelfand, 1998).

Een polythetische visie, waarin op de micro, meso en macro niveaus los naar de diverse aspecten gekeken wordt die de constructies vormen. De visie wordt vormgegeven door middel van extra categorisaties (verticaal en horizontaal) waarin de verschillende losse aspecten van de dichotomie geplaatst worden. In het algemeen trekt de horizontale

categorie de conclusie dat personen in meer of mindere mate hetzelfde zijn, hiertegenover staat de verticale categorie die bestaat uit hiërarchieën waardoor het zwaartepunt ligt op de verschillen tussen personen.

In horizontaal individualisme is er een focus op uniek zijn en verschillen van de groep, maar er is geen behoefte om status te verkrijgen. Hiermee wordt bedoeld dat een individu zich wil differentiëren door boven andere individuen te staan in een hiërarchie. In tegenstelling hiervan ligt bij verticaal individualisme juist de focus op het verkrijgen van status, door middel van competitie. In horizontaal collectivisme zien mensen gelijkenis in elkaar en streven ze naar gemeenschappelijke doelen, maar wordt er niet snel gebogen voor autoriteit. In verticaal collectivisme is er focus op de integriteit van de in-groep, persoonlijke doelen worden aan de kant gezet voor de groep en competitie tussen groepen wordt gestimuleerd. Deze vorm van categorisatie is belangrijk omdat de verschillende vormen van de dichotomie sociale relaties op een andere manier kunnen beïnvloeden.

Deze vorm van analyse is toegepast op de mentale gezondheid van jongeren in westerse samenlevingen. De mentale gezondheid van de jeugd in westerse samenlevingen is vergeleken met vorige generaties achteruitgegaan. De groeiende individualisatie van westerse samenlevingen is een van de veroorzakers van dit fenomeen (Humphrey & Bliuc, 2021). Deze bevindingen zijn tegenstrijdig met de vroege wetenschappelijke literatuur. Hierin werd in cross-culturele studies aangetoond dat individualistische samenlevingen een hoger welzijn hadden dan collectivistische culturen, dit zou afstammen van de positieve effecten van vrijheid en eigen zeggenschap. Deze positieve effecten van de individualistische cultuur moeten niet genegeerd worden, deze positieve effecten bestaan namelijk wel. Ze worden alleen tegengewerkt en overtroffen door andere factoren.

In West-Europese of Scandinavische landen zoals Zweden of Nederland, is de cultuur op

macroniveau horizontaal individualistisch ingericht (Triandis & Gelfand, 1998). De nadruk ligt in deze landen voornamelijk, maar niet exclusief op uniek zijn en het hebben van eigen zeggenschap. Niet om op te vallen maar om onafhankelijk te zijn. Deze landen zouden dus de voordelen in het welzijn moeten hebben van de individualistische cultuur volgens de vroege literatuur. Toch blijkt dit niet het geval. De voordelen op welzijn zijn minder geloofwaardig als ze worden toegepast op individuele personen. Het effect verdwijnt of zwakt erg af op het microniveau. Hier tegenover relateert collectivistisme positief met welzijn op dit niveau. Dit is het geval omdat individualistische organisatie minder sociale steun biedt en minder voldoening biedt uit sociale netwerken (Humphrey & Bliuc, 2021).

Daarnaast suggereert de literatuur dat er een verschil is tussen verticaal en horizontaal individualisme. Verticale waarden zoals competitiviteit en het vergelijken van jezelf met anderen kan leiden tot vermindering van geestelijk welzijn. Bij horizontale waarden zoals autonomie of zelfredzaamheid is het effect minder sterk (Humphrey & Bliuc, 2021). Ondanks dat onze cultuur voornamelijk horizontaal individualistisch is ingericht, zijn in bepaalde aspecten de negatieve effecten van verticaal individualisme toch voorhanden.

Dit is bijvoorbeeld te zien in het begrip prestatiedruk. Prestatiedruk kan worden omschreven als de ervaren druk om te voldoen aan vooraf bepaalde verwachtingen en eisen, bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs, sport, werk en sociale relaties. Deze druk kan ontstaan door eigen of door andermans verwachtingen, bijvoorbeeld familie, vrienden, school of de maatschappij (Doornwaard et al., 2021). Prestatiedruk kan er bij scholieren tot leiden dat zij (tijdelijk) niet meer naar school kunnen/willen. Hiernaast is prestatiedruk ook gerelateerd aan psychische problematiek. Een belangrijk persoonskenmerk wat kan leiden tot prestatiedruk is in hoge mate sociale vergelijkingen maken met leeftijdsgenoten (Doornwaard et al., 2021). Al is

dit maar één kenmerk onder velen, het vergelijken van jezelf met leeftijdsgenoten is een verticaal individualistische waarde en dus hebben deze waardes ook invloed op de Nederlandse maatschappij.

Conclusie

De vergaande individualisatie die zich in de afgelopen decennia heeft voltrokken is gedeeltelijk verantwoordelijk voor een daling in het mentale welzijn (Humphrey & Bliuc, 2021). Een versterking van collectivistische aspecten in de westerse cultuur zou kunnen helpen in het verbeteren van dit welzijn. Als we ons allemaal inzetten voor gemeenschappelijke doelen, gemeenschappelijke waarden en een gemeenschappelijk voortbestaan. Laten we ons allemaal beter voelen.

Literatuurlijst

- [1] Brown, G. (2021, 30 juli). *Difference between collectivism and individualism | Difference between. Difference Between.* <http://www.differencebetween.net/miscellaneous/difference-between-collectivism-and-individualism/>
- [2] Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022). *Mentale gezondheid jongeren afgenomen.* <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/22/mentale-gezondheid-jongeren-afgenomen>
- [3] Doornwaard, S., Peeters, M., Leijerzapf, M., Haas, de, Judith, Efat, A., Kleinjan, M., & Giesing, R. (2021). *Mentaal Kapitaal: Welke factoren spelen een rol bij ongezonde stress, prestatiedruk, schoolverzuim/thuiszitten en schooluitval?* Hogeschool Utrecht.
- [4] Humphrey, A., & Bliuc, A.-M. (2021). *Western Individualism and the Psychological Wellbeing of Young People: A Systematic Review of Their Associations.* *Youth*, 2(1), 1–11. MDPI AG. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.3390/youth2010001>
- [5] Markus, H. R., & Kitayama, S. (1991). *Culture and the Self.* *Psychological Review*, 98(2), 224–253. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.98.2.224>
- [6] Nezlek, J. B., & Humphrey, A. (2023). *Individualism, Collectivism, and Well-being Among a Sample of Emerging Adults in the United States.* *Emerging Adulthood*, 11(2), 520–524. <https://doi.org/10.1177/21676968211054596>
- [7] Oyserman, D., Coon, H. M., & Kimmelmeier, M. (2002). *Rethinking Individualism and Collectivism.* *Psychological Bulletin*, 128(1), 3–72. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.128.1.3>
- [8] Santos, H. C., Varnum, M. E. W., & Grossmann, I. (2017). *Global Increases in Individualism.* *Psychological Science*, 28(9), 1228–1239. <https://doi.org/10.1177/0956797617700622>
- [9] Triandis, H. C., & Gelfand, M. J. (1998). *Converging Measurement of Horizontal and Vertical Individualism and Collectivism.* *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(1), 118–128. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.1.118>